

др Стеван Врачар,
редовни професор Правног факултета у Београду

АУТОРИТЕТ ДРЖАВНО-ПРАВНОГ ПОРЕТКА

Обухватајући изразом *државно-правни поредак* целокупност и јединственост државе и права, повезаност и међусобну испреплетеност ових двеју творевина, али и свих њихових саставних елемената, можемо посебно указати на нека обележја *ауторитета* који се у њима појављује. Иако је увек неизбежан и на неки начин изражен, овај ауторитет је нарочито значајан у савременом друштвеном животу и збивањима.

1. Иако у модерним светским језицима, па и у нашем језику, преовлађују настојања да се спецификује значење термина *ауторитет*, дакле и да се разликује од значења термина *моћ*, *власт*, *принуда* и сл., ипак се он често поистовећује, брка и замењује с овим изразима. Зато појам ауторитета није увек и довољно одређен, па самим тим сразмерно изостаје означавање и анализа реалних феномена који заиста представљају нешто специфично. Ипак, може се сматрати ваљаним усмерењем када се, рецимо, основано наглашава да је ауторитет извесно *својство* било појединачна или друштвених група, било друштвених творевина или институција. Подједнако је потребно и истицање да се при томе ауторитет појављује и као нарочит *друштвени однос* у датој заједници. Постојање ауторитета у оба ова вида представља, у ствари, извесну диференцијацију припадника дате заједнице: с једне стране, мање или више се издвајају и уздижу *носиоци* ауторитета; с друге стране, мање или више препознатљива средина, групе и масе људи постају *признаваоци* ауторитета. Сваки ауторитет је знак извесне супериорности у положају, деловању и понашању носилаца, односно у могућностима и дејству творевина и институција којима исти припада. Али, исто тако тиме се откривају и одговарајуће инфериорности самих признавалаца. Све се то потврђује у социјалним, психолошким, несвесним и свесним начинима реаговања, доживљавањима и испољавањима, а нарочито у идејним и идеолошким пројекцијама, што све прати егзистенцију и функционисање сваког ауторитета. Ауторитет се јавља у свим сферама друштвеног живота, у економици, у политици, у култури, у науци и уметности, итд. Почев од по-

родице, преко свих облика удруживања, па све до глобалне заједнице и, чак до човечанства успостављају се разни ауторитети.

Битно је међутим, да се у свим тим облицима и ситуацијама првенствено огледају и мање или више изворно конституишу одговарајуће *уважавање* и спонтано настало *признавање* од стране признавалаца ауторитета, то јест без одређујућих или преовлађујућих момената непосредне или шире моћи, изразите силе или принуде, прубог насиља, наметања своје власти, заповести и воље и сл. Наравно, ауторитет је и те како повезан са свим тим феноменима, налази се у сталним међузависностима с њима, с узајамним подстицајима или ограничавањима. И не само са њима већ и са разним другим чиниоцима друштвеног живота. При све-му томе показује се да се и ауторитет увршћује у мноштво реалних *социјалних вредности*, па зато и услеђују примерени ставови људи, њихово понашање и скуп вредносних оријентација, њихово вредновање и процењивање у вези са датим ауторитетом. Услед тога све друштвене вредности имају и одговарајући ауторитет,⁽¹⁾ а сваки ауторитет је истовремено и својеврсна вредност. Ма како биле тачне, ове констатације нису довољне, па обавезују на откривање особености ауторитета. И без аналитичких разлагања, по мом мишљењу, то су *углед и достојанство*, који припадају носиоцима ауторитета, људима и творевинама, институцијама и створеним добрима. Зависно од тога какво је порекло датог ауторитета, како се ствара и како дејствује, да ли израста из реалних односа и борби или је плод метафизичких чинилаца, да ли га доноси некакве ирационалне силе или рационално људско делање, итд. — ауторитет постаје важан чинилац облика заједничког живота људи. Баш зато се у њему отсликавају управо сама природа заједница и њихових припадника, оно бескрајно људско, онај *хуманум* са свим његовим позитивностима. Уграђен у само бивство ствари и људи, ауторитет задобија изглед својеврсног ореола који окружује и краси носιοце. Сложеност и разноврсност носилаца, историјски развој и промене, откривају бескрајно обиље испољаваног ауторитета⁽²⁾.

Све ово изразито је и у највећој мери присутно у глобалном друштву као основној и политички организованој заједници. Због значаја и улоге политичке структуре, процеса и облика деловања најважнији су разни *политички ауторитети*⁽³⁾, а управо такав је и онај средишњи који се успоставља и функционише у склопу државно-правног поретка. Тај ауторитет се везује колико за целину државе толико и за целину права, али и за све елементе који сачињавају ове творевине. У ствари, носиоци тог ауторитета су државни органи, службена лица, а то значи одређене групе државних властодржаца, а у склопу права то су разне правне институције, облици и инструменти. Основна карактеристика тог ауторитета јесте то да је у највишем степену *организован и институционализован*, што битно одређује његову природу, садржинске моменте и начине обликовања. Такво структурисање овог ауторитета даје му и могућности одговарајућег функционисања. Он има највећу улогу, опромну снагу, мо-

(1) Roger Mehl, *De L'autorité des valeurs*, Paris, Presses universitaires de France, 1957, p. 1—10, 170—218.

(2) Theodor Eschenburg, *Über Autorität*, Frankfurt am Main, 1976, p. 14—138, 156—174.

(3) Erik Vajl, *Politička filozofija*, prevela Dušica Guteša, Beograd, 1982, str. 187, 197, 230, 234, 264.

гућности дејства и далекосежности последица. Његова основа и стварни корени, а уз то и изузетни начини обезбеђења итд. дају му суштинске и видљиве предности наспрам свих осталих ауторитета. У крајњој анализи, он почива на *систему монополизације социјалне моћи, највеће силе, организоване принуде, концентрације власти, контроле друштвеног живота*. Међутим, у непосредним облицима свог манифестовања тај ауторитет добија изглед разних облика *пристанка, подршке и покорности* народа, класа, појединих група, односно припадника заједнице као поданика или грађана. С обзиром на тежкоће, а често и стварне немогућности, да се разоткрију суштинска својства и подлога, тај ауторитет увек садржи моменте *доброволности*, својеврсног слободног одређења маса и појединаца. Наравно, ти momenti су само огромно потенцирани, преобличени и формализовани стварањем специфичних *привида* који могу служити интересима носилаца и корисника таквог ауторитета.

2. О структуралној и функционалној сложености овог ауторитета подједнако се добијају потврде у реалности, у стварним друштвеним збивањима, и у мисленим пројекцијама, у разним погледима и схватањима, што настају поводом овога ауторитета. При томе, у самом бивству његовом, а поготову у егзистенцијалним облицима и испољавању, садржане су многе *иманентне супротности* разних момената, поред оних које се показују усклађеним. Поред тога, постоје и *спољашње супротности*, оне које се огледају у везама с другим елементима друштвеног живота, где такође има и усклађености. По својој природи, месту и улози овај ауторитет представља један од најупечатљивијих показатеља *напетости* између двају феномена који прате организовање и живот целе политичке заједнице: на једној страни је *ум* као највиша инстанца људског делања; на другој страни је *слобода* као највећа потреба људског живљења. Као политичке творевине држава и право, односно државно-правни поредак, имају извесне претпоставке за извесно остварење или бар за тежњу ка томе да буду *умне творевине*, да буду производи највишег и рационалног политичког стваралаштва. Таква претензија карактерише све водеће и нарочито врховне државне властодршце. Она се идеолошки изражава чак и онда када постоје и најгрубљи и најочигледнији докази да је сваки облик ума подређен интересима одржања сопствене моћи, када, дакле, има само безумља. Што се тиче *слободе*, она се увек и неминовно као потреба и захтев јавља у народу, у одређеним класама, слојевима, групама, дакле изван државне организације. Обични људи, поданици или грађани стреме ка слободи.

Ове супротности и противречности како реалног ауторитета тако и категорија ума и слободе, у вези с њим, на неки начин избијају, поред осталог и првенствено, у епохалним и врхунским достигнућима *политичке филозофије*. Чак и када се изричито не истиче категорија ауторитета, само филозофско мишљење о држави и праву као најважнијим политичким феноменима, у ствари, бави се проблемима оваквог ауторитета. У *Платоновим* пројектима⁽⁴⁾ о идеалној држави водеће место се додељује филозофима као најумнијим људима, а све најважније делатности најугледнијим грађанима и компетентним вршиоцима; право и закони, та-

(4) Platon, *Država*, превели Albin Vilhar i Branko Pavlović, Beograd, Beogradski izd.-graf. zavod, 1976, str. 26, 32, 37—41, 45—47, 69, 106—119, 138, 212, 237—246, 290; Platon, *Zakoni*, превео Dr Albin Vilhar, Beograd, 1971, str. 34, 38, 55, 59, 87—90, 93, 295—297, 420, 427, 455.

кође, заснивају се на принципима праведности и најрационалнијим облицима регулисања свих подручја друштвеног живота. Својим мислилачким ауторитетом, касније вековима признаваним и уздизаним, *Аристотел* и без таквог идеализма и визионарства, с наглашеним реализмом објашњава сложене политичке процесе, унутрашњу структуру државе, значај права у вези с моралом и истиче улогу ауторитета⁽⁵⁾. У најзначајнијој средњовековној политичкој филозофији *Томе Аквинског*⁽⁶⁾ ауторитет државе и права изводи се из ауторитета теолошких догми хришћанства. А доктрина природног права, у својој вековној еволуцији (преко Гроцијуса, Лока и других) добија свој најдалекосежнији израз код *Ж. Ж. Русоа* који је својом теоријом друштвеног уговора идејно припремио облике модерне демократије⁽⁷⁾. У *Кантовим* филозофским погледима на државу и право нарочито је наглашена веза права са моралом, а посебно се разликује хетерономна и аутономна покорност људи датом поретку⁽⁸⁾. У свом гигантском систему *Хегел* даје најзначајније место баш држави и праву као оваплоћењима апсолутног⁽⁹⁾. Својим револуционарним учењем *К. Маркс* је место државе и права одредио у склопу ослободилачких до-машаја револуције, самоделатности угњетеног пролетаријата, изградње аутентичног социјализма и бескласног друштва, истинског хуманизма — што све има својства највиших историјских ауторитета⁽¹⁰⁾.

Ова политичко-филозофска настојања, па и сва друга промишљања и делања, у ствари, разоткривају и потребу и могућност некаквог ауторитетног утемељења државно-правног поретка, дакле таквог које налази неки метафизички или реални ауторитет у којем се огледају корени ових творевина. Друкчије речено, то су трагања за *леgitимитетом* државе и права. Многи практични и идеолошки разлози подстичу настојања да се образложе и позитивне стране државе и права, а ништа мање и њихове негативне стране, слабости и несавршености. У том правцу настао је историјски преврат извођењем буржоаских револуција, које су, поред осталог, разбиле *монолит ауторитет—традиција—религија*⁽¹¹⁾ и омогућиле афирмацију народа, демократије и грађанина. Тако је у предњи план избила релација државни властодршци — народ. И управо то је било одлучујуће и за актуелизовање *изворног ауторитета* самог државно-правног поретка. Самим тим уместо посезања за неким спољашњим ауторитетом као основом *леgitимитета* намеће се потреба за испитивањем и стварањем реалних услова *иманентног ауторитета* ове творевине, као нечега њој својственог и у њој датог. То, пак, практично значи да је битно питање да ли и колико има *угледа и дигнитета* (то јест оног институционалног достојанства) у целини и деловима ове творевине. Ауто-

(5) *Aristotel, Nikomahova etika*, превод др Радмила Салабалић, Београд, Београдски изд.-граф. завод, 1980, стр. 17, 50, 112—113, 118, 126—127, 150—151, 240, 274.

(6) *Toma Akvinski, Izabrano djelo*, изабрао и приредио Томо Вереж, Загреб, Globus, 1981, стр. 25, 111, 224—227, 228—236, 345—347.

(7) Жан Жак Русо, *Друштвени уговор*, превео Тихомир Марковић, Београд, Прометеј, 1949, стр. 9—108.

(8) *Immanuel Kant, Metafizika čudoređa*, превео Виктор Д. Sonnenfeld, Сарајево, «Veselin Masleša», 1967, стр. 32, 119, 125, 146, 186.

(9) *Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Osnovne crte filozofije prava*, превео Danko Grlić, Сарајево, «Veselin Masleša», 1964, стр. 25, 59, 179, 203—204, 336.

(10) *Karl Marx, Friedrich Engels, Rani radovi*, Загреб — Београд, Naprijed — Sloboda, 1973, стр. 45, 46, 48—50, 59, 62, 78—81, 87—88, 90, 151, 160, 164, 348—351, 394—397.

xx8U-ноВикторА.дрх

(11) *Hannah Arendt, Was ist Autorität? zbornik »Fragwür dige Traditionsbestände im politischen Denken der Gegenwart«*, Frankfurt am Main, 1957, S. 167.

ритет постаје пробни камен легитимитета. Тако се кондензују и повезују све друштвене и специфичне државно-правне вредности у овој творевини.

3. Захваљујући томе, општа тенденција моделирања државно-правног поретка у модерно доба одражава и својеврну максимализацију ауторитета као политички, морално и вредносно најрелевантније чињенице. Објективни предуслов и стварну садржину за то дају одговарајућа достигнућа у изграђивању ове творевине као нужне, незаменљиве и најподесније за достизање највиших циљева (напретка, друштвеног добра, правде), али истовремено и као творевине која се налази под сталном и ефикасном контролом народа. То јој обезбеђује неопходан углед и својеврсно достојанство пред народом. Тај ауторитет карактерише првенствено целину ове творевине, али та целина егзистира и функционише преко мноштва својих делова. То је један систем, па зато стање и својства делова, по закономерности спреге и међузависности, преносе се на целину, али и обратно. Ауторитет целине „распростира се” на све делове, све до оних најмањих. Такође, сваки орган, акт итд. својим стањем и функционисањем изграђује или разграђује не само свој ауторитет него и ауторитет целине државе и права. При томе, процеси (де)ауторитетизације су веома сложени, а сачињавају их два тока: први је (де)јуридизација државе, а други је (де)објективизација права.

Први ток се тиче првенствено државе и показује се у неуспесима стварања тзв. правне државе као заиста модерне и демократске творевине. Смисао њене јуридизације своди се на то да буде што потпуније правно утемељена и уобличена, али исто тако и демократска⁽¹²⁾. Ово нарочито важи за њене највише и средишње органе којима припада суверенитет⁽¹³⁾, па имају највећу моћ, располажу неограниченом влашћу, могућностима у вођењу политике, предузимању разних мера, постављању циљева и избору средстава за њихово остваривање. Они су демократски и сразмерно томе под контролом народа. Своју делатност заснивају и утврђују правним оквирима. Органи управе зависни су од законодавних и представничких, с тежњом да се спречи њихова бирократизација. Све што раде мора се заснивати на закону. Исто тако, судство и својом организацијом и функционисањем усмерено је ка што последнијем остваривању права. Други ток се тиче првенствено права, а испољава се у (не)успесима објективизације права. У ствари, ради се о претварању права у један поредак који стоји изнад људи, који је осамостаљен у потребној мери, институционализован, јер само тако може једнако обавезивати и властодршце и обичне грађане. Право мора имати довољну чврстину и ослоње у скицираном облику државе. Оно има развијен систем тзв. извора права, једно мноштво инструмената који стоје на располагању свим субјектима и грађанима. Такво право карактерише примат закона, његов неоспоран ауторитет као врхунске мере и општег мерила, примењивог на све и свакога. Сличан ауторитет, такође, обезбеђује се, примере, и судским пресудама. Сви правни инструменти треба томе да служе⁽¹⁴⁾.

(12) René Marcic, *Vom Gesetzesstaat zum Richterstaat*, Wien, 1957, p. 109—153, 231—416.

(13) Bertrand de Jouvenel, *Du Pouvoir*, Paris, 1972, p. 39—58, 369—386.

(14) Arthur Kaufmann, *Rechtsphilosophie im Wandel*, Frankfurt am Main, 1972, p. 131, 144, 312.

Та два тока се сливају у један сразмерно томе колико се узајамно преплићу и прожимају држава и право, то јест колико стварно функцио-нише државно-правни поредак. Од тога зависи и колико има законитости као фундаменталног политичког и правног принципа⁽¹⁵⁾, без којег заиста не може бити ни истинске државе ни истинског права. Само на тај на-чин се могу сузбијати сви облици *произвољности* како државних органа тако и грађана. Државни властодршци су, тако рећи, предодређени за свакојаке поступке засноване на пукој сили или осећањима моћи, на-рочито када на било који начин осете угрожавање сопствених позиција и интереса, па и интереса групе којим се приклањају. Зато је од прво-ступене важности уређивање *одговорности* пре свега саме државе и њених органа⁽¹⁶⁾. Само у таквим приликама када је стварно, неспорно и видљиво ограничавање свих опасних произвољности, када су јасно у сваком погледу одређени простори акције државних органа и понашања појединаца, могућно је стварање интитуционалне *стабилности* и осећања трајне и гарантоване *сигурности* свих грађана. То су само неки показатељи и услови за успостављање истинског ауторитета државно-правног поретка. Баш такав ауторитет се проверава динамиком *народног поверења* наспрам непосредних државних властодржаца, па и у погледу државно-правног поретка. Народ одобрава рад вођства само када има поузданих доказа и потврда да не изневеравају његове наде и очекивања баш они који га заступају и који тврде да му служе. Спонтано и препознатљиво народ следи и одобрава ваљан рад властодржаца; али, исто тако, он се не устручава да изрази своје нездовољство, потребе, револт, итд. (критика, штрајкови, побуне). Наравно, све то зависи од карактера успостављених веза између државе и народа. Најопштије речено, ту се сучељавају, поред осталог, и два ауторитета. *Сразмерно томе какав је ауторитет самог државно-правног поретка разоткрива се и ауторитет народа, па и његових припадника*. Својим угледом и достојанством ова творевина може штитити достојанство народа и грађана, али и обрнуто.

4. Модерно доба, међутим, праћено је не мање и не ређе тенденцијама кретања у супротном смеру. И утолико више се у таквим тенденцијама крију или архаични облици или најновији видови *ретроградних кретања*. Без обзира на то какви су привиди и, чак, неке ознаке напретка у таквим ситуацијама огледају се падови и свакојаке кризе. Тада настаје *минимализација ауторитета* унутар државно-правног поретка. У ствари, тада израстају и укоренјују се друкчији ауторитети. Иако су по свом спољном изразу на неки начин *политички* у њима најчешће обитавају мање или више очигледни митолошки, религијски, магијски, традицијски, идеолошки и сл. ауторитети. Чак на номинално различитим друштвеним основама (капитализам, социјализам, неки мешовит поредак) успоставља се и одржава *аутократија*. А такав режим сам по себи погодује устоличењу *харизматских ауторитета*⁽¹⁷⁾ чији су носиоци најчешће „богомдани” *вођи*, сразмерно уоче *моћничке гарнитуре*, па и политички *механизми* и *партије*. У таквим режимима сасвим су природни пратиоци *апсолутизам*, *привилегијизам* на разним подручјима, *тоталитари-*

(15) Тома Живановић, *Основни проблеми Кривичног права*, Београд, 1930, стр. 80.

(16) Борбе Тасић, *Одговорност државе по принципу једнакости терета*, Београд, 1924, стр. 107—109, 138, 210, 234.

(17) Макс Вебер, *Привреда и друштво*, превела Олга и Тихомир Кострешевећ, Београд, 1976, 2. том, стр. 200—244.

зам у политичким интервенцијама. Стварносни модели и идеолошке парадигме свега овога представљени су у најнегативнијим учинцима *хитлеризма* и *стаљинизма*. У тим и сличним приликама доминирају политичке страсти, свемоћна средства *манипулације* масама.

Такве друштвене околности погодују стварању *моћничке државе* или *државе силе*, такве у којој су пука моћ и гола сила и суштинска карактеристика и ознака њених облика дејствовања. Њена организациона структура и методи делатности заснивају се само на принципима безусловног спровођења властодржачких замисли и политике. То омогућује стриктна *хијерархија*, потпуно подвргавање нижих органа вишим и фактичка *централизација* и, нарочито, *концентрација* целокупне моћи у рукама апсолутистичког „вође” и уских гарнитуре које му служе. Таква држава почива на сили, испуњена је силом и само дејствује силом у свом функционисању, а нарочито остваривању својих главних циљева. Она је у највећој мери издвојена из друштва и стављена изнад њега. Она није изложена никаквим стварним облицима контроле од стране народа, а ако има неких форми с таквим изгледом ради се само о демократском формализму и привидима. Због свега тога у бићу и облику такве државе као монструозне творевине добија се *нови Левијатан*⁽¹⁸⁾, ништа страшнији но што је био онај у мрачном средњем веку, али и опаснији зато што је технолошки и организационо савршенији. У складу са свим тим изграђује се и одговарајуће *право* или „*право*”. Оно се ограничава на минимално нормирање, а ако му се прибегава претвара се у пуко оруђе силе, које је толико *инструментализовано* да служи само зато да би властодршци лакше постигли своје циљеве. Право је потпуно подређено прагматичкој политици, разлозима ефикасности и целисходности. Оно нема неопходан низ установа, инструмената и гаранција за остваривање законитости. А ако их привидно и има, све то више служи као својеврсна декорација него као начин заштите положаја и права субјеката. А право у модерно доба је уопште такво да када је већ достигло извесни ниво своје изграђености подлеже много лакше разним негативним чиниоцима, па је непрекидно изложено *деградацији*⁽¹⁹⁾. У оваквим околностима, наравно, много више се спречава стварање права него што се оно успешно успоставља.

Следствено свему томе, у таквом државно-правном поретку минимализује се истински ауторитет ове творевине, али у накнаду за то добијају се разни *сурогати ауторитета*, разни привиди овога или преобличени други ауторитети. И то управо они који су примерени духу *бездржавља* и *бесправља*, који краси све моћничке и властодржачке произволности. Када недостају стварни друштвени извори ауторитета, нема много шанси да се држава и право снабдеју сопственим ауторитетом⁽²⁰⁾. А то је само једна од последица дубоког кризног стања и кретања, што се неминовно претвара у одговарајућу *кризу државе и права*⁽²¹⁾, односно државно-правног поретка. Немајући довољно сопственог ауторитета или уопште без њега, оваква творевина нема правог угледа у народу. У

(18) R. M. MacIver, *The Modern State*, London, 1962, p. 191—220, 480—494; Franz Neumann, *Demokratska i autoritarna država*, превели Надежда и Зарко Пуховски, Zagreb, 1974, стр. 25—84, 170—179, 195—217, 227—255.

(19) Georges Ripert, *Le déclin du droit*, Paris, 1949, p. 1—3, 67—122, 155—188.

(20) Harold Laski, *Authority in the Modern State*, New Haven, 1927, p. 387.

(21) Silvio Trentin, *La crise du droit et de l'état*, Paris, 1935, p. 21—46, 385—444.

ствари, *народ* и не постоји као политички субјект, па уместо њега фигурира *манипулисана маса*, без икаквог идентитета и створеног простора за икакву самоделатност. Народ је претворен у обични објект политичких манипулација, који попут стада треба да следи властодршце. Притиснут насиљем и страхом народ је бачен на колена, па својом безусловном покорношћу потврђује губитак и свог ауторитета и свог угледа и свог достојанства. *Тада и уопште недостаје људско достојанство*, свуда где се оно иначе појављује. А то значи истовремено и у једнакој мери да *појединци* немају ауторитет грађанина, да је срозано или уништено његово *достојанство*, како суштински тако и по облицима испољавања.

5. Што се тиче изградње *социјализма* као новог и вишег друштвеног поретка, његове праксе стварања услова и почетних облика бескласне заједнице, као и теорије ослобођења радничке класе, може се рећи да су његове развојне тенденције изражене на распону између поменутих двеју крајности. То даје печат и ауторитету државно-правног поретка. У његовој реалности присутне су разне супротности, а теоријско-идеолошке контроверзе само их некако предочавају. Извођење револуција у заосталим земљама, где ни друштво ни државно-правни поредак нису имали већ достигнути цивилизацијско-културни ниво света, неизбежно је са свом општрином разоткривало и природу и облике овог ауторитета. Неки моменти су веома изразити.

Због огромне провалије која дели реално стање и могућности, с једне стране, и политичка стремљења и идеолошке конструкције, с друге стране, *етатизам* је својом праксом и теоријом афирмисао државу као највишу вредност. Али то је, у ствари, само неки облик моћничке државе, која самим тим нема основна својства тзв. правне државе и одговарајућег ауторитета. Због исте провалије, међутим, *антиетатизам* (као својеврсни наставак класичног анархизма) пориче било какву вредност државе, па самим тим одбацује и њен ауторитет. Сходно томе, пориче се и потреба и вредност права. У таквом порицању и одбацивању, пак, крију се заблуде и неразумевања разлика између власти, принуде, насиља и сл. феномена уопште и ауторитета као специфичног феномена. Чини се да је на то покушао да укаже и *Енгелс*⁽²²⁾. Но, прави проблем своди се на природу државно-правног поретка током изградње социјализма. А баш тај проблем се не може ни практично ни теоријски решавати, ако се не утврди чињеница да ова творевина има и *класну* и *друштвену функцију*, то јест да може служити класним и групним интересима, али и општедруштвеним интересима.

Према томе, само са својом друштвеном функцијом, са аутентичним ауторитетом, са угледом и достојанством друштвено неопходне и оправдане творевине, државно-правни поредак као институција може бити у складу са ауторитетом народа. А то значи да она није пука негација људског достојанства. Ова творевина може бити начин изражавања, заштите и остваривања ове вредности као једне од најзначајнијих баш у социјалистичком друштву.

(22) Ф. Енгелс, *О ауторитету*, у зборнику: К. Маркс и Ф. Енгелс, *Изабрана дела*, том I, Београд, 1949, стр. 613—616.

dr Stevan Vračar,
professor of the Faculty of Law in Belgrade

THE AUTHORITY OF STATE AND LEGAL ORDER

Summary

The author insists at the need for determining the notion of authority as one of the values of protagonists, people or social creations which put together their reputation and dignity. That phenomenon because of that is distinguished from the similar ones, namely from power, authority as government, compulsion. It is one of the properties of the state and legal order as an entity of state and law. It is also a specific social relationship. That authority expresses all the essential characteristics of that creation and exerts a back influence on it. This is confirmed also by the greatest representatives of political philosophy such as Plato, Aristotle, Thomas d'Aquin, Rousseau, Hegel, Marx, etc. They, in fact, treat the notion of authority as a basis of the legitimacy of state and of law.

In modern times the authority of these creations is achieved through the development of democracy and of the so-called legal state as well as of an objectivized and institutionalized law. In such a way the corresponding relationship is ensured with the people. However in autocratic regimes various other authorities do appear, such as political, mythological, ideological and the like, which either replace the authentic authority of the state and law or create illusions over its existence. The people and the masses are the object of manipulation, so that they follow the ones in power witnessing subjugation due to the lack of sense on their interests, to fear, to ideological deceit etc. In such a situation, naturally, the people has no proper authority and identity, while the citizens are deprived of the condition to express their dignity. Due to that, socialism without the well-known serious deformations should ensure the greatest possible degree of authentic authority of the state and legal order, contributing thus to the development of reputation of people and confirming the dignity of individuals.

dr Stevan Vračar,
professeur à la Faculté de droit à Belgrad

AUTORITE DE LA STRUCTURE ETATIQUE — JURIDIQUE

Résumé

L'auteur insiste sur le besoin de déterminer la notion de l'autorité en tant que l'une des valeurs des porteurs, des hommes ou bien des créations sociales, qui réunit leur réputation et leur dignité. Par ce fait même, ce phénomène diffère d'autres phénomènes similaires (p.ex. puissance, pouvoir, contrainte). Ceci est une des qualités de la structure étatique — juridique en tant qu'unité de l'état et du droit. Ceci présente de même un rapport social spécifique. Cette, autorité reflète toutes les caractéristiques essentielles de cette création et agit sur elles. Les plus grands représentants de la philosophie politique, tels que Platon, Aristotele, Thomas d'Aquin, Rousseau,

Kant, Hegel, Marks et autres, le confirment: en réalité, ils traitent l'autorité en tant que base de la légitimité de l'état et du droit. A l'époque moderne l'autorité de ces créations est acquise par le développement de la démocratie et de ce qu'on appelle l'état juridique ainsi que du droit rendu objectif et institutionnalisé. C'est ainsi que l'on assure aussi leur liaison avec le peuple. Cependant, dans les régimes autocrates nous voyons paraître diverses autres autorités (politique, mythologique, idéologique etc.) qui, soit remplacent l'autorité authentique de l'état et du droit, soit créent un semblant de son existence. Le peuple et les masses font l'objet de manipulation, suivent les détenteurs du pouvoir et manifestent souvent une docilité qui résulte de l'absence de conscience de leurs intérêts, à cause de la peur, des tromperies idéologiques etc. Naturellement, dans de telles circonstances le peuple n'a pas de propre autorité et intégrité, tandis que les citoyens sont privés de conditions leur permettant de manifester leur dignité. C'est à cause de cela que par son développement, sans les plus graves déformations connues, le socialisme doit assurer la plus grande autorité authentique que possible, de la structure étatique juridique contribuant ainsi à une réputation croissante du peuple et dignité des individus.